

Krizler Sistemi Kapitalizm ve Biyopolitika

Burak Aktaş

10.05.2020

İçindekiler

Toplumsal ve Ekonomik Krizler	3
Korona Virüs ve Biyopolitika	5

Kapitalizm, yapısı itibariyle krizleri içeren bir sistemdir. Bu çıkarım daha önce defalarca dünyaca ünlü ekonomistler ve teorisyenler tarafından yapıldı. Varoluş sebebi ismini de aldığı sermaye ve o sermayenin katlanarak büyümesi için gereken kârın maksimize edilmesidir. Kapitalizmi sadece bu yönüyle ele almak, bizi marksistlerin düştüğü tuzağa düşürecektir. Kapitalizm sadece ekonomik altyapı ile ilgili değildir. Toplumsal olan, politik olan, yaşamsal olan bütün alanlarda kendini, tıpkı ekonomide olduğu gibi kriz potansiyeli ile var etmektedir.

Kendiliğinden sorunlu ve krize hazır bu sistem nasıl oluyor da bu krizlerle sarsılmasına rağmen kendiliğinden yıkılıp gitmiyor? Burada da tarih sahnesinde kendisine bulduğu suç ortağı devreye giriyor: Devlet. Kapitalizm, devlet gücü sebebiyle her fırsatta kendisinin neden olduğu krizlere karşı yasalar, uygulamalar, prosedürler geliştirebiliyor ve bu sayede kendini daha fazla güçlendirebiliyor. Bu uygulamaların aracı tabi ki her zaman yargıçlar, polisler, meclisler vb.. kurumlarıyla devletin kendisi oluyor. Bu uygulamalar bir yandan devlet iktidarını ileride de kullanılmak üzere güçlendirirken bir yandan da kapitalizme ve sermaye sahiplerine nefes alacak alanlar yaratıyor. Bu konuyla ilgili bütün alanları tek tek sayamasa da birkaç örnekten bahsetmek istiyoruz.

Toplumsal ve Ekonomik Krizler

Hayatımıza dahil olan hemen hemen bütün meseleler aslında bu alanın konusuna giriyor. Kapitalist sistem özellikle neoliberal politikalarıyla insanları tüketmeye dayalı bireyci bir sisteme itti. Bu tüketim bireyleri sadece metalara sahip olabilirlerse değerli olacakları anlayışına ve sonunda “Her koyun kendi bacağından asılır” inancına sürükledi. Sistem içerisinde kendine iyi bir yer bulamayan ve adaletsizlik içinde ezilen herkes sistemin çeperlerine ötelendi. Bu insanlar suça, yalnızlaşmaya, ezilmeye, uyuşturucuya, kendilerine ve çevrelerine yabancılaşmaya mahkum edildiler. Sisteme “yeteri kadar” entegre olamayan kişiler psikopatiler geliştirip akıl hastanelerinde yatarken ya da hayatta kalmak için hakları olan ekmeği almalarının bedelini hapishanelerde öderken buldular. Kapitalizm, her seferinde yardımına koşan ekonomik, sosyal ve politik iktidarlara anlaşarak bu krizleri kendini ilerletmek için kullandı.

Tükenmişlik sendromu ve yabancılaşma içerisinde misiniz? Kapitalizm size yeterli antideprasan üretebilecek ilaç şirketlerine ve bu ilaçların

piyasada rahatça satılması için gerekli yasaları çıkartabilecek devlet kurumlarına sahip. Elinizden insani bütün özellikleriniz alınmış gibi hissediyor, hayatınızın kontrolü sizde değilmiş gibi mi hissediyorsunuz? Kapitalizm sizin ihtiyaçlarınıza göre sahte mutluluk sağlayan uyuşturucular üretebilir ve sizi sefil bir bağımlıya dönüştürebilir. Eğer bunu yaparken aşırıya kaçarsanız tabi ki sistemin bütün kurumları size belirli bir ücret karşılığında hizmet etmeye hazırdır. Ya da bütün ömrünüzü ezilerek geçirdikten sonra küçük bir hırsızlık için hapse mi atıldınız? Boşuna telaş yapıyorsunuz; vergi borcu silinecek olan şirketler, karşılıksız alınan kredilerle yeni hapisaneleri inşa etmeye çoktan başladılar bile. Kapitalizm bunları yaparak kendini bütün “iş alanları” içerisinde var etmeye devam eder.

Devlet ise bunun karşılığında, ezilmesinin tek sebebinin kendi yetersizliği olduğunu düşünen bir grup yaratır. Bu grupları kontrol etme bahanesiyle eğitim alanında, sağlık alanında, inşaat alanında yeni yasalarla elini gitgide güçlendirir. Resmi ideolojisi her neyse onu dayatmak için kaynaklar bulur. Peki ya bu resmi ideolojiye o kadar da inanmamış olanlar? Rezil ve kepaze yaşam koşullarımızın arkasındaki gerçek sorumluların kapitalistler ve devlet iktidarı olduğunu görüp buna karşı sokağa dökülen insanlar? Bu insanların aktörü olduğu toplumsal patlamalara, devletli kapitalizmin cevabı nedir? Bu sorunun cevabı kolluk kuvvetleri ve devletin “güvenlik politikaları”. Yaşadığımız coğrafyadaki Gezi İsyanı’na devletin verdiği cevabın ne olduğunu hatırlayın. Her gün dünyanın bütün kıtalarındaki eylemliliklere devletlerin verdiği cevaplara bakın. Hepsı aynı. Bu süreçlerden sonra kapitalistler ve devletler kendilerini tehdit eden “krizi” öteleli. Genelde burada olana benzeyen, baskıcı “iç güvenlik yasalarını” yürürlüğe soktu. Bu krizler sonucunda, baskıcı ve otoriter politikaları en azından için halkın bir kısmında meşru bir zemin buldular.

Ekonomik krizlerde de benzer yaklaşımı görmek mümkün. Sistemin kilitlenmesine sebep olan krizler ya halihazırda zengin olan patronlara para aktararak çözülmeye çalışıyor ya da devletler belli alanlara el koyma, icra, tekelleşme gibi uygulamalar ile baskıcı ekonomik planları uyguluyor. Bunların sonucunda sistem ve devlet kendini bekleyen sonu biraz daha öteleyip baskısını ve adaletsizliğini biraz daha arttırırken krizlerin faturasını her zaman ezilenler ödüyor. Bir örnekle konuyu açıklığa kavuşturabiliriz: İspanya’daki Mortgage krizi esnasında bankalara ödeme yapamadıkları için evlerine banka tarafından el koyulan insanları düşünün. Kriz bir şekilde ötelendi, bankalar ve devlet bu krizden güç kazanarak çıksa da

yoksulluğa mâhkum edilen yine halklar oldu. Normal bir zamanda bir şirketin bir insanın evine el koyması halk nezdinde karşılık bulamayacakken, ekonomik kriz yine meşruluk zeminini oluşturmuştu. Aklınıza gelebilecek bütün ekonomik krizleri düşünün; hepsinin bedelini ezilenler ödemedi mi?

Korona Virüs ve Biyopolitika

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana küresel çapta yaşanan en büyük olayla karşı karşıyayız. Korona virüs salgını. Bu salgın, yapısı itibarıyla toplumsal ve ekonomik elementler içerse de doğası gereği biyolojik bir kriz. Yukarıda açıklandığı gibi her krizde kendini kurtarmaya ve mümkünse güçlendirmeye çalışan kapitalizm ve devletler, kendilerini bu krizden kurtarmak için bir yol arayışına girdiler. Çözümün çıkış noktası ise diğer konularda olduğu gibi sorunun olduğu alana yönelik olmalıydı. Yani mevcut konu özelinde toplumsal ve ekonomik elementler içeren bir “biyopolitika”.

Koronavirüs sürecinde entelektüel çevrelerde “biyopolitika” tartışmalarına şahit olduk. Agamben'in başlattığı tartışmaya sonrasında Jean-Luc Nancy ve Roberto Esposito da dahil oldu. Bu tartışmaları anlamlandırmak ve aslında ötesini de düşünebilmek adına öncelikle biyopolitika gibi anlaşılması güç bir kavramı kaynağından tartışmanın önemli olduğunu düşünüyoruz.

Biyopolitika, Foucault tarafından yaygınlaştırılsa da kavramın ilk kullanıcısı İsveçli siyaset bilimci Rudolf Kjellen'dir. Kavramın ilk kullanımı birey ve devletin birleştirilip devletin canlı bir organizma olarak düşünülmesiyle ortaya çıkmıştır. Kjellen'e göre devlet canlı bir organizma yani biyolojik bir yapıysa politika da biyolojinin yasalarına uygun hareket etmeliydi. Bu sebeple devletlerin varoluş savaşı biyopolitik bir mücadeleye dönüşmüştü. Kavram daha sonraları Foucault tarafından sıklıkla kullanıldı. Kavramı ilk kez 1974'teki derslerinden birinde şu şekilde kullandı: “...Kapitalist toplum için biyolojik ve bedenle ilgili olan biyopolitika her şeyden çok önemliydi. Beden biyopolitik bir gerçeklik, tıp biyopolitik bir stratejidir.” Bu kavram ilk kez burada kullanılsa da bu kavramın öncülerini Foucault'nun “büyük kapatılma” teorisinin olduğu bütün eserlerde görebiliriz. Foucault'ya göre iktidar, gücünü insanların bedenlerini kapatmaktan ve bu kapatmaların yapıldığı kurumlar olan hapishaneler, hastaneler ve okullardan alıyordu. Yani bedenlerimiz ancak kapatılabildiği,

izlenebildiği ve disipline edilebildiği sürece iktidarlar ve kapitalizm için değerliydi. Korona virüs salgını da kapitalizme ve devletlere bunları meşru bir şekilde yapabilecekleri bir ortam hazırladı. Tıpkı toplumsal ve ekonomik krizlerde olduğu gibi bu biyolojik krizde de mekanizma aynı şekilde işliyor.

Devletlerle devasa teknoloji şirketleri arasında bugüne dek görülmemiş bir koordinasyon olduğunu biliyoruz. Google konum bilgilerimizi paylaşıyor. Evde kalanlar, kalmayanlar tespit ediliyor. Virüsle mücadelede örnek gösterilen Güney Kore'nin bunu hastalanmış insanlara yerleştirilen çiplerle ve oradan aldığı verilerle hazırladığı akıllı telefon uygulamaları ile başardığından ise o kadar da bahsedilmiyor. Çin'in komünist yönetimi sebebi ile sıkı askeri yöntemlerle virüsü kontrol altına aldığından bahsediliyor ancak geçtiğimiz senelerden beri hazırlıkları süren Wechat uygulaması ile Çin halkını sürekli gözlem altında tutmasından bahsedilmiyor. İnsanlar ise bunları ya bilmiyor ya da bilse bile kendi sağlığından daha önemli görmüyor. Bize aşılana ölüm korkusu sonucunda kapatılmak için hapisaneleri, okulları, hastaneleri bile kullanmıyoruz; evlerimiz bize yetiyor. Dünyanın çoğu yerinde akıllı telefonlarla -Güney Kore gibi nadir yerlerinde de çiplerle- verilerimizi kendimiz teslim ediyoruz. Kapitalizm ve devletler iktidarlarını yeniden üretmek, güçlendirmek, tarih sahnesindeki yerlerini sağlamlaştırmak için büyük kapatmalara, masraflara ve yasalara ihtiyaç duymuyor. Bunları bize korku salarak ve alanında uzman veri analistleriyle, eskisine oranla çok daha kolay bir şekilde yapıyor.

Eskiden en azından toplumun hepsi gözetim altında tutulmuyordu. Tutulan kesimlerin ise bütün zamanları izlenilerek geçmiyordu. Bir şekilde alanlar yaratılabiliyordu. Modern iktidarlar ilk defa bu kadar genel bir rıza yaratabilecek bir biyopolitika uyguluyorlar. Yüksek ihtimalle Foucault'un kendisi bile biyopolitikanın bu denli "başarılı" olabileceğini öngörememişti. Onun "Panoptikon" tasarısında kulede her hareketimizi gözetleyen bir gardiyan yoktu ama bugün kurulmaya başlanılan izlenme dünyasında her daim nerede olduğumuzu bilen bir devlet ve suç ortağı kapitalizm ile yaşama ihtimalimiz doğmuştur.

Anarşist Kütüphane

Burak Aktaş
Krizler Sistemi Kapitalizm ve Biyopolitika
10.05.2020

Meydan Gazetesi

tr.anarchistlibraries.net